

BOLA HUQUQLARINI XALQARO HUQUQIY HIMOYA QILISH

Ergashaliyeva Sevinch

*Toshkent davlat yuridik universiteti xususiy huquq fakulteti
2-kurs talabasi*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada, O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida inson huquqlarining qat’iyat bilan ta’minlanganligini ta’kidlaydi. Konstitutsiyamiz insonlarni va ularning hayotlarini e’tirof etishni, ularning unikaliliklarini, qiymatini va boshqa daxlsiz huquqlarini yuqori qiymat sifatida ko‘rsatishga yo‘naltirilgan.*

Kalit so‘zlar: *Demokratiya, Konstitutsiya, erkinlik, huquq, burch, qonun, jamiyat.*

Аннотация: *В данной статье подчеркивается, что права человека твердо гарантированы Конституцией Республики Узбекистан. Наша Конституция направлена на признание людей и их жизни, их уникальности, ценности и других неприкосновенных прав как высокой ценности.*

Ключевые слова: *Демократия, Конституция, свобода, право, обязанность, закон, общество.*

Annotation: *This article emphasizes that human rights are firmly guaranteed in the Constitution of the Republic of Uzbekistan. Our Constitution aims to recognize people and their lives, their uniqueness, value and other inviolable rights as a high value.*

Key words: *Democracy, Constitution, freedom, right, duty, law, society.*

KIRISH

Bola huquqlari, aslida inson huquqlari deb hisoblanadi. Ushbu huquqlar avvalambor tarzda O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida qat’iyat bilan ta’minlangan. Konstitutsiyamizning asosiy mablag‘ida insonni va uning hayotini e’zoz qilish iloji bor. 13-modda bo’yicha: "O‘zbekiston Respublikasida demokratiya umumiy insoniy prinsiplarga asoslangan, ular o‘zlariga ko‘ra inson, uning hayoti, erkinligi, qiymati va boshqa daxlsiz huquqlari yuqori qiymatli hisoblanadi. Demokratik huquqlar va erkalar Konstitutsiya va qonunlar bilan himoya qilinadi" deyilgan. Konstitutsiyaning II-bobida, insonlar va fuqarolar huquq va erkalariga oid qonunlarni o‘z ichiga oladi. Ma’lumki, O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining VII, VIII, IX, X, XI-bablarida insonlar va fuqarolar shaxsiy, siyosiy, iqtisodiy-ijtimoiy huquqlari, taqdirlari hamda ularni himoya qilishning shartlari belgilangan.

Bola huquqlari xalqaro miqyosda himoyalangan, bu esa, bola huquqlari sohasidagi deklaratsiyalar, rezolyutsiyalar, va konvensiyalar yaratish, bola huquqlari himoyasi uchun maxsus nazorat organlarini o'rnatish, davlatlar qonunlarini xalqaro standartlarga moslashtirish orqali amalga oshiriladi. BMT Bolalar jamg'armasi – YUNISEF bu yo'nalishda faoliyat yuritadi va bola muammolarini bartaraf etishga intiladi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining VII, VIII, IX, X, XI-bablarida konstitutsiyaviy normaga muvofiq, har bir insonning dunyoga kelishi bilan birga, o'z tabiiy huquqlariga, ya'ni shaxsiy huquqlariga ega bo'lishi ta'minlanadi. Misol uchun, Bosh Qonunimizning 24-moddasi, "Yashash huquqi har bir insonning uzviy huquqidir. Inson hayotiga suiqasd qilish eng og'ir jinoyatdir" degan qoidani mustahkamlaydi. Yashash huquqi insonning tug'ilishi bilan boshlanadi va uning vafot etishi bilan tugaydi. Ushbu normada yashash huquqidan kimga bo'lishi yoki uning hayotiga suiqasd qilishning eng og'ir jinoyat ekanligi ta'kidlanib, bunday jinoyat uchun O'zbekiston Respublikasi Jinoyat Kodeksi to'g'risida tegishli normativ hujjatlarda jinoiy javobgarlik belgilanadi.

Bola huquqlariga oid bo'lsa, bu davlatning sog'lom bolish va rivojlanishini ta'minlash uchun zarur shart-sharoitlarni yaratishni ta'minlaydi. Sog'lom avlod jamiyatning eng katta qadriyatini oladi. Yosh avlod qadrlanmagan jamiyat hech qachon mukammal va tez rivojlana olmaydi. Kelajakni to'g'ri o'rnatish uchun, har qanday jamiyat o'ziga yosh avlodni qadrlash, uning umumiy sog'lomlikni ta'minlash va har tomonlama tarbiyalanishiga qaratilgan shart-sharoitlarni yaratishi zarur.

Konstitutsiya va boshqa qonunchilik hujjatlariga muvofiq, har bir bola inson va fuqaroga huquq va erk beriladi va davlat tomonidan kafolatlanadi.

Keyinchalik, O'zbekiston milliy qonunchiligining xalqaro standartlarga mosligini ta'minlash muhimdir. Bizning fikrimizning isboti sifatida, davlatimiz bola huquqlari kafolatlari, odam savdosiga qarshi kurashish to'g'risida va boshqa bola huquqlarini himoya qilishga doir boshqa qonunlarni qabul qilganligidir.

Hamimizga ma'lumki, 1948 yilda BMT Bosh Assambleyasi Inson Huquqlari Umumiy Deklaratsiyasini qabul qildi. 1989 yil 20 noyabrda esa Bosh Assambleya rezolyusiyasi asosida "Bola huquqlari to'g'risida"gi Konvensiya qabul qilindi. O'zbekiston davlati bu konvensiyani 1992 yil 9 dekabrda rasmiy ravishda tasdiqladi. Keyinchalik, 2008 yil 7 yanvarda O'zbekiston Respublikasining "Bola huquqlari kafolatlari to'g'risida"gi Qonuni qabul qilindi va unga ko'ra bola huquqlarini himoya qilishning asosiy yo'nalishlarini belgiladi. Bola huquqlarini, ularning erkinliklarini va qonuniy foydalarini himoya qilish tizimini yanada takomillashtirish, bola huquqlarining kafolatlari ta'minlanishi va bu sohadagi

xalqaro majburiyatlarni bajarishning ta'sirchan tizimini yaratish maqsadida, 2019 yil 22 aprelda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan "Bola huquqlari kafolatlari yanada kuchaytirilishi haqida qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qaror qabul qilindi. Bu qaror bilan O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Inson Huquqlari Vakili (Ombudsman) lavozimi joriy etildi. BMT Bola Huquqlari To'g'risidagi Konvensiyasini amalga oshirish strategiyasini va bola huquqlari masalalarini o'rganishda ishtirok etish huquqiga ega bo'ldi.

Xulosa: Davlatimiz bola huquqlarini kafolatlash bo'yicha olib borilayotgan harakatlarni mamlakatimizda not only in ongoing efforts, but also in a series of normative-legal acts. Masalan, O'zbekiston Respublikasi Jinoyat Kodeksi oilaga, yoshlarga va axloqqa qarshi jinoyatlar bo'limida tegishli javobgarlik normativlari ko'rsatilgan. Bu yerda, voyaga yetmagan yoki mehnatga layoqatsiz shaxslarni moddiy ta'minlashdan bo'yin tovlash, voyaga yetmagan shaxsni g'ayriijtimoiy hatti-harakatlarga jalb qilish, voyaga yetmagan bolalarni tilanchilik qilishga majbur qilish, o'n olti yoshga yetmagan shaxs bilan jinsiy aloqa qilish, ularga nisbatan uyatsiz-buzuq harakatlar qilish kabi jinoyatlar uchun qat'iy jazo choralarini aniqlangan.

Yuqoridagilardan ko'rinib turibdiki, davlatimiz bola huquqlarini himoya qilish yuzasidan Konstitutsiya va qonunlarda belgilangan normativlarni amalga oshirish siyosatini Bolaga va uning huquqlarini ta'minlashga qaratadi. Biror bir bola huquqiga oid huquqiy masala sud organining asoslantirilgan qaroridan tashqari, hech qanday organ yoki shaxs tomonidan cheklanishi mumkin emas.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. Toshkent-“O'zbekiston”-2021.
2. Inson huquqlari bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Milliy markazi. “Bola huquqlari to'g'risidagi konvensiya va uning fakultativ protokollari”. Toshkent-2009, 7-b.